

ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΑΥΡΙΔΗ

Έναν θρακιώτη λόγιο Ρωμηό

Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας

Καθηγητής

Πρόεδρος του Τμήματος Ιστορίας και Έθνολογίας

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Όφείλω να όμολογήσω ότι αισθάνομαι πραγματικά άμήχανα πού βρίσκομαι σ' αυτή τη θέση. Η πρόσκληση του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου μας κ.κ. Παντελεήμονος να μιλήσω για έναν προσωπικό και οίκογενειακό φίλο, με τον όποιο συνεργαζόμαστε έδω και μια είκοσιπενταετία για την προβολή του πολιτισμού και της ιστορίας της Θράκης, πράγματι έντείνει την άμηχανία μου.

Παρά ταύτα, ή έκδοση του βιβλίου του Δημήτρη Μαυρίδη για τη Μικρασιατική Έκστρατεία και τη Μικρασιατική Καταστροφή από την Ίερά Μητρόπολη Μαρωνείας και Κομοτηνής, μέρος μιās μεγάλης έκδοτικής προσπάθειας πού πραγματοποιεΐται με τη σταθερή στήριξη του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη μας, άποτελεΐ για μένα προσωπικά μια καλή εύκαιρία να έπιχειρήσω να σκιαγραφήσω την προσωπικότητα του Δημήτρη Μαυρίδη και να μιλήσω για την αντίληψή του γενικά για τον κόσμο και τὰ πράγματα και ειδικότερα για την αντίληψή του για τη Θράκη.

Ο Δημήτρης Μαυρίδης, με καταγωγή από τη Ραιδεστό της Ανατολικής Θράκης, γεννήθηκε στη Φλώρινα και στα έξι του χρόνια βρέθηκε στην Ξάνθη, όπου ο πατέρας του μετατέθηκε ως Διευθυντής της Τράπεζας της Ελλάδος. Αργότερα, βρέθηκε στην Αθήνα, ολοκλήρωσε εκεί τις έγκύκλιες σπουδές του και σπούδασε Μηχανολόγος Μηχανικός στο Έθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Με είχε έντυπωσιάσει μια αφήγησή του ένα δροσερό αύγουστιάτικο βράδυ στην Ξάνθη, λέγοντάς μου ότι όταν ήταν φοιτητής του Πολυτεχνείου, παράλληλα με τη συνεχή μελέτη τών πανεπιστημιακών συγγραμμάτων, κατέφευγε σε μια κυριολεκτική βιβλιοφαγία. Διάβαζε

άσταμάτητα ιστορία, λογοτεχνία, οικονομικά, γεωπολιτική, φιλοσοφία, άκουγε κλασική μουσική, παρακολουθοῦσε με πάθος κινηματογράφο.

Ο Δημήτρης ὁ Μαυρίδης ἐξελίχτηκε σὲ ἕναν ἱκανὸ μηχανολόγο μηχανικό, ἱκανὸ καὶ εὐφυὲ ἐπιχειρηματία, ὁ ὁποῖος ἐργάστηκε με ἐπιτυχία στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Ἑγγὺς Ἀνατολή. Ἦταν, εἶναι ἀκόμη ἕνας ἐν ἐνεργείᾳ ἰδιότυπος τεχνοκράτης. Τὰ βιώματά του κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Κατοχῆς στὴ Φλώρινα καὶ κυρίως οἱ μνημὲς ἀπὸ τὴν ὀλιγόχρονη παραμονὴ με τὴν οἰκογένειά του στὴν Ξάνθη, ἡ ἄριστη ἐλληνικὴ παιδεία του, ἡ καλὴ γνώση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἡ ρωμαϊκὴ ἀνατολίτικη σοφία του καὶ ἡ εὐρύτητα τοῦ πνεύματος διαμόρφωσαν τὴν προσωπικότητά του καὶ σφράγισαν τὸν Δημήτρη Μαυρίδη σὲ ὅλη τὴν ἐπιχειρηματικὴ καὶ πνευματικὴ του διαδρομὴ.

Ο Μαυρίδης, λοιπόν, ἐνδιαφέρεται γιὰ κάθε τι πνευματικὸ καὶ πολιτικό, γιὰτὶ μόνιμη σκέψη του ἦταν καὶ εἶναι τὰ προβλήματα πολιτιστικῆς ταυτότητας. Συνδέει καὶ ἐρμηνεύει τὰ ζητήματα αὐτὰ με τὰ θέματα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ποὺ ἀντιμετωπίζουμε καθὼς καὶ αὐτὰ τῆς πολιτιστικῆς μας πορείας.

Ο Μαυρίδης διάβασε τὸν κόσμο, μελέτησε τὸν κόσμο, τὸν γνώρισε ὅμως καὶ μέσα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐπαγγελματικά του ταξίδια, τὰ ὁποῖα, ὡστόσο, μετέτρεπε σὲ περιηγήσεις -ὄχι σὲ τουρισμό- τὰ ἐννοοῦσε ὡς γνώση τῶν ἀνθρώπων, τὰ ἀντιμετώπιζε ὡς γνώση τῶν συνηθειῶν τους, τῆς ζωῆς τους, τῶν πολιτιστικῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν τους ἀντιλήψεων.

Στὸν Δημήτρη Μαυρίδη τὸ ὁμηρικὸ «πολλῶν ἀνθρώπων εἶδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω» βρῆκε τὴν ἐφαρμογὴ του. Ο ἴδιος ἀποτελεῖ καλὸ παράδειγμα ἐνὸς σύγχρονου Ὀδυσσέα, ὅμως ἐνὸς Ρωμηοῦ Ὀδυσσέα τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς. Θεωρῶ, ἐπομένως, ὅτι κατὰ ἕνα μεγάλο μέρος ὁ ἐσωτερικός, ὁ πνευματικός του κόσμος διαμορφώθηκε ἀπὸ τὴν ἀδιάκοπη μελέτη καὶ τὴν περιήγηση σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση, συνδυάζοντας τὴν ἔντονη καὶ ἐπιτυχημένη ἐπιχειρηματικὴ δραστηριότητα με τὸν αὐτοπροσδιορισμὸ τῆς θέσης του στὸν κόσμο ὡς Ρωμηοῦ σὲ ἕναν κόσμο ποὺ βίωνε τὸ τέλος τοῦ Ψυχροῦ Πολέμου ἀλλὰ καὶ τὰ πρῶτα βήματα τῆς παγκοσμιοποίησης. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ Δημήτρης ὁ Μαυρίδης ἀναβίωσε στὶς μέρες μας τὴν ἐπιτυχημένη δραστηριότητα τῶν Ρωμηῶν, ἐμπορικὴ καὶ πνευματικὴ

κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὀθωμανοκρατίας καὶ ἰδιαίτερα στὴν ὀψιμη περίοδό της, ἡ ὁποία ὅμως, ὅπως εἶναι γνωστό, διακόπηκε βίαια ἀπὸ τὴν πολιτικὴ τῶν Νεοτούρκων καὶ τῆς ἔδωσε νέα πνοή, προσραμοζοντάς της στὴ σύγχρονη παγκοσμοποιημένη πραγματικότητα.

Ἡ πρώτη συνεργασία μου μὲ τὸν Δημήτρη τὸν Μαυρίδη ἦταν τὸ 1998, ὅταν ὡς Μέλη τῆς Συντακτικῆς Ὁμάδας συνεργαστήκαμε στὴν Ἑάνθη γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ «Περὶ Θράκης», ἡ κυκλοφορία τοῦ ὄγδου τόμου τοῦ ὁποίου ἀναμένεται ἐντὸς τοῦ Ἰουνίου. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, τὸ 2003, εἶχε κυκλοφορήσει τὸ πρῶτο τοῦ βιβλίου μὲ τὸν τίτλο «*Ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη στὴ Ραιδεστό. Σὲ ἀναζήτηση τῆς νεοελληνικῆς ταυτότητας*», ἓνα βιβλίο στοχαστικό, μιὰ προσπάθεια ἐσωτερικῆς ἐνδοσκοπήσης καὶ ἀναστοχασμοῦ, μιὰ προσπάθεια ἀναζήτησης τῆς δικῆς του ταυτότητας, μιὰ ἀναζήτηση ἀπάντησης σὲ δικά του προσωπικὰ ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα ὅμως ἀφοροῦν καὶ ὅλους ἐμᾶς. Τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι γιὰ μένα ἓνα προγραμματικὸ βιβλίο ποὺ καθορίζει τὸν συγγραφέα στὰ σύγχρονα πράγματα καὶ τὸν τοποθετεῖ ὡς Ρωμῆδ στὴ σύγχρονη πολιτικὴ καὶ πολιτιστικὴ πραγματικότητα. Ταυτόχρονα εἶναι καὶ ἓνα βιβλίο ποὺ προαναγγέλλει τὶς ἐπόμενες πνευματικὲς του δράσεις καὶ τὶς ἀπόψεις του γιὰ τὴ Θράκη καὶ τὸν Ἑλληνισμό, οἱ ὁποῖες θὰ βροῦν τὴν πραγμάτωσή τους μὲ τὶς ἐκθέσεις καὶ τὰ βιβλία του ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν. Τὸ πλούσια εἰκονογραφημένο αὐτὸ βιβλίο εἶναι μιὰ καταγραφὴ τῆς ἐσωτερικῆς ἀγωνίας τοῦ συγγραφέα νὰ βρεῖ ἀπαντήσεις σὲ ἐρωτήματα ποὺ τοῦ δημιουργήθηκαν μετὰ τὸν ξεριζωμὸ τῆς οἰκογένειάς του ἀπὸ τὴν πατρίδα τους, τὴ Ραιδεστό τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. Ἐπιχειρεῖ στὸ βιβλίο του αὐτὸ ἀλλὰ καὶ στὰ κατοπινὰ νὰ ἀναζητήσει καὶ νὰ ἀνακαλύψει τὴν πολιτιστικὴ του ταυτότητα. Τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι ἓνα ταξίδι αὐτοσυνειδησίας, μύησης στὴν πολιτικὴ καὶ πολιτισμικὴ πορεία τῆς Ρωμηοσύνης. Ὁ Δημήτρης Μαυρίδης συνδέει τὴν ἀναζήτηση αὐτὴ μὲ μιὰ «διεπιστημονικὴ» θὰ λέγαμε θεώρηση. Ἀπὸ τὸν πλούσιο ἐσωτερικὸ τοῦ κόσμου καὶ ἀπὸ τὴν πολὺπλευρὴ παιδεῖα τοῦ ἀντλεῖ θεωρήσεις καὶ ἀναλύσεις καὶ παραδίδει μὲ τὸ βιβλίο του αὐτὸ ἓνα συναρπαστικὸ ταξίδι μύησης στὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή, ἓνα ταξίδι ἀναζήτησης τοῦ οἰκείου καὶ ἐπιβεβαίωσης τοῦ ποιός εἶναι καὶ ἀπὸ ποῦ

έρχεται. Ἡ ζωή του εἶναι γεμάτη ἀπὸ ταξίδια σὲ τόπους πραγματικούς ἀλλὰ καὶ πνευματικούς.

Ἔχει γράψει ἢ ἔχει ἐπιμεληθεῖ περισσότερα ἀπὸ δεκαπέντε βιβλία. Ἀπὸ αὐτὰ θὰ σταθῶ μόνο σὲ ἓνα ποὺ ἔχει ὡς τίτλο: *Ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς Θράκης. 1875-1925*. Εἶναι ἓνα βιβλίο τεκμηρίωσης τῆς ἱστορικῆς μνήμης γιὰ τὴν Κωνσταντινούπολη, τὴν ἀγαπημένη του Ραιδεστό, τὴν Ξάνθη, τὴν Κομοτηνὴ, τὴ Μαρώνια, τὴν Ἀνατολικὴ Ρωμυλία. Καὶ στὸ βιβλίο του αὐτὸ οἱ ἀδημοσίευτες φωτογραφίες τῆς ἐποχῆς εἶναι πολλές καὶ τὰ κείμενά του ἐξαιρετικά. Μὲ τὸ βιβλίο του αὐτὸ ὁ Δημήτρης Μαυρίδης δὲν μένει στὴ νοσταλγία, ἀλλὰ προχωράει καὶ σὲ διαπιστώσεις, διατυπώνει μὲ παρρησία τὶς ἀπόψεις του. Ὁ Μαυρίδης ἔχει ἄποψη γιὰ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, τὰ κρίνει, τὰ ἀξιολογεῖ καὶ τὰ συγκρίνει. Ἔτσι, δὲν διστάζει νὰ ἀσκήσει κριτικὴ στὸν Ἐλευθέριο Βενιζέλο καὶ στὸν βασιλιὰ Κωνσταντῖνο γιὰ τὶς παραλείψεις καὶ τὶς πολιτικές τους ἀστοχίες. Γιὰ τὸν Μαυρίδη ἡ ἐκκένωση τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, τὴ σημαντικὴ αὐτὴ κοιτίδα τοῦ Θρακικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀποτελεῖ ἓνα εἶδος «γενοκτονίας», ἀφοῦ τὸ 1923 ἐξαφανίστηκε ὁ συμπαγὴς ἐλληνικὸς πληθυσμὸς μετὰ τὴ συντεταγμένη προσφυγία.

Τὰ κείμενά του προδίδουν σπάνια λογιεσύνη, σπάνια εὐρυμάθεια καὶ πολυμάθεια. Ἔχω ἐκφράσει τὴν ἄποψη καὶ σὲ ἄλλες ἀφορμὲς ὅτι ὁ Δημήτρης ὁ Μαυρίδης εἶναι ἓνας λόγιος ποὺ ἔχει τὴν πνευματικὴ του ἀφετηρία στοὺς πνευματικούς κύκλους τοῦ 19<sup>ου</sup> αἰῶνα τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς, ποὺ τόσο τὸν γοητεύει, ὅμως ἡ σκέψη του τεκμηριώνεται ἀπὸ τὴ σύγχρονη βιβλιογραφικὴ πραγματικότητα. Τὰ κείμενά του εἶναι ἰδιαίτερα προσεγμένα, ἰσορροπημένα καὶ δὲν φοβᾶται νὰ διατυπώσει τὴ γνώμη του μὲ τόνους χαμηλοὺς καὶ μὲ μιὰ ἐκπληκτικὴ ἀκρίβεια καὶ εὐθυκρισία. Εἶναι ἄλλωστε τεχνοκράτης.

Ὁ Μαυρίδης δὲν ἀναπολεῖ ἀπλὰ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τῶν Ρωμηῶν στὰ τέλη τοῦ 19<sup>ου</sup> μὲ ἀρχὲς τοῦ 20<sup>ου</sup> αἰῶνα, τὴν belle époque τῆς Ρωμηωσύνης, ἀλλὰ τὴ βιώνει ποικιλοτρόπως. Ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή, γιὰ τοὺς τόπους της μὲ τοὺς ὁποίους συνδέθηκε βιωματικά, τὸν ὁδήγησε στὴ κατάρτιση μιᾶς μεγάλης συλλογῆς παλαιῶν φωτογραφιῶν. Ἡ Ραιδεστός, ἡ Ξάνθη, ἡ Καβάλα, ὁ ξεριζωμὸς τῶν

Θρακιωτῶν ἀπὸ τὶς προαιώνιες ἐστίες τους στὴν Ἀνατολικὴ καὶ τὴ Βόρεια Θράκη, ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μικρασίας, ἡ Μικρασιατικὴ Ἐκστρατεία καὶ ἡ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ προβάλλουν ἀνάγλυφα μέσα ἀπὸ τὶς φωτογραφίες τῆς συλλογῆς του γιὰ τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή.

Συχνὰ ἀναρωτιώμουν γιὰ ποιό λόγο ὁ Μαυρίδης συνέλλεξε μὲ τόση σοβαρότητα, συστηματικότητα καὶ ἐπιμονὴ αὐτὴ τὴ θεματικὴ συλλογὴ φωτογραφιῶν. Ὅσο μπορῶ νὰ τὸν γνωρίζω ἡ ἀπάντηση δὲν βρίσκεται μόνο στὴ νοσταλγία τῶν ἀλησμόνητων χαμένων πατρίδων. Βασικὸ του μέλημα, μέσα ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν φωτογραφιῶν ποὺ μὲ κόπο καὶ μεράκι ἔχει ἐδῶ καὶ πολλὰς δεκαετίες κατορθώσει νὰ συγκεντρώσει, ἦταν νὰ γνωρίσει τὰ πρόσωπα, νὰ γνωρίσει τοὺς ἀνθρώπους, νὰ παρατηρήσει τὸ ὕψος, νὰ ἀνακαλύψει τὴν προσωπικότητά τους, τὸν ἐσωτερικὸ τους κόσμο, νὰ ἀναγνωρίσει τὰ σπίτια τῶν Ρωμηῶν, τὸ ἀστικὸ τοπίο, ἐν τέλει τὴν καθόλου ζωὴ τῶν Ρωμηῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς. Δὲν κινήθηκε μόνο ἀπὸ τὴ νοσταλγία, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ χαμένου, τοῦ ἀλησμόνητου. Σὲ τελικὴ ἀνάλυση κύριό μέλημά του ἦταν ἡ ἀναζήτησιν τῆς ταυτότητάς του. Ὡς ἓνας εὐρωπαῖος ἀνατολίτης γοητεύεται ἀπὸ τὴ δραστηριότητα τῶν Ρωμηῶν κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Τανζιμάτ, μετὰ τὶς μεταρρυθμίσεις τῶν Ὁθωμανῶν στὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή. Μεγάλο μέρος ἀπὸ τὶς φωτογραφίες τῆς συλλογῆς του ἀφοροῦν δραστηριότητα καὶ τὴν ζωὴ τῶν Ρωμηῶν αὐτὴ τὴν περίοδο, τὴν *belle époque* τῶν Ρωμηῶν, ποὺ στὸ τέλος μᾶλλον ἐπέφερε δεινὰ.

Αἰσθάνομαι ὅμως τὴν ἀνάγκη νὰ πῶ ὅτι ὁ συλλέκτης Δημήτρης Μαυρίδης διαφέρει ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους συλλέκτες, γιὰτὶ λόγω τῆς παιδείας του γνωρίζει τὸ εἰκονιζόμενο. Θυμάμαι ὅτι, ὅταν πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια στὸ σπίτι του στὴν Κηφισιά μοῦ παρουσίασε τὴ συλλογὴ τῶν φωτογραφιῶν γιὰ τὴν Ξάνθη καὶ τὴ Θράκη, ἀνοίχτηκε μπροστά μου ἓνας ὁλόκληρος κόσμος, στὸν δημόσιο καὶ τὸν ἰδιωτικὸ του βίο, εἶδα τὰ θρησκευτικὰ καὶ τὰ κοσμικὰ μνημεῖα, τὶς δημόσιες τελετές, τὰ μεγαλοπρεπῆ ἐκπαιδευτήρια τῶν Ρωμηῶν καὶ τοὺς μαθητὲς μὲ τοὺς δασκάλους τους, εἶδα τοὺς Ρωμηοὺς στὶς οἰκογενειακὲς γιορτὲς καὶ στὶς συνάξεις τους. Τὸ εὖρος καὶ ἡ ποικιλία τῆς φωτογραφικῆς του συλλογῆς καὶ ὁ ἐνθουσιασμός μου ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἔβλεπα νὰ ἀποτυπώνονται ἀπὸ τὸν

φωτογραφικὸ φακὸ ἦρθε μαζί με τὴν ἔντονη προτροπὴ μου, τὴν παρότρυνση, νὰ δημοσιεύσει τὶς φωτογραφίες αὐτὲς μαζί με αὐτὰ ποὺ σχολίαζε βλέποντας ἀσπρόμαυρες λήψεις κατὰ τὴ συνάντησή μας ἐκείνη. Θεώρησα ὅτι ἡ δημοσίευσή τους ἦταν προσωπικό του καθήκον, μιὰ ὀφειλὴ στὸν τόπο τῆς καταγωγῆς του, στὸν τόπο ποὺ τόσο ἀγαπᾶ καὶ μελετᾶ.

Καὶ ἔτσι με τὴν προτροπὴ καὶ τὴν ἀκλόνητη στήριξη τοῦ Μητροπολίτη μας κ. Παντελεήμονος δημοσιεύτηκαν ἀρκετὰ βιβλία τοῦ Δημήτρη Μαυρίδη. Καὶ ἰδοὺ σήμερα παρουσιάζεται ἐδῶ στὴν Κομοτηνὴ ὁ ἐντυπωσιακὸς ἀπὸ κάθε ἄποψη τόμος γιὰ τὴν Μικρασιατικὴ Ἑκστρατεία καὶ τὴν Μικρασιατικὴ Καταστροφή, ἔκδοση καὶ αὐτὸς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς.

Δὲν θὰ σᾶς κουράσω περισσότερο. Εὐχομαι στὸν ἀγαπητὸ φίλο Δημήτρη Μαυρίδη νὰ εἶναι γερὸς καὶ δυνατὸς γιὰ νὰ μᾶς προσφέρει, με τὴ στήριξη τοῦ Μητροπολίτη Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς, καὶ ἄλλα δῶρα ἀπὸ τὸ περίσσευμα τῆς παιδείας καὶ τῆς καρδίας του.